

BOLOGNA MINISTERIAL
ANNIVERSARY CONFERENCE
Hungary Austria 2010

A magyar felsőoktatás az Európai Felsőoktatási Térségben

OKTATÁSI
ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM

**KÉSZÜLT A 2010-ES BUDAPEST-BÉCSI ÜNNEPÉLYES BOLOGNAI MINISZTERI
KONFERENCIA ALKALMÁBÓL.**

A kiadványban közölt publikációk 2009 novemberében keletkeztek.
E kiadvány valamennyi szerzőjénél csak a vezeték- és a keresztnévet
tüntettük fel, egyéb címek és fokozatok megjelölése nélkül.
E kiadvány valamennyi cikke a szerzők személyes véleményét tükrözi,
és sem a szerkesztők, sem a kiadó véleményével nem feltétlenül azonos.
A kiadványban szereplő információk szabadon felhasználhatók nem
kereskedelmi céllal, a forrás megjelölésével.
A kiadvány elektronikus verziója ingyenesen letölthető a
www.okm.gov.hu/bologna oldalról.

Kiadja: Oktatási és Kulturális Minisztérium, 1055 Budapest, Szalay u. 10-14.

Felelős kiadó: Dr. Hiller István

Szerkesztette: Csekei László, Szarkáné Erdélyi Tímea, Csirik János

Felelős szerkesztő: Csekei László

Nyelvi lektorálás: Bulyovszky Csilla, Mihály Árpád

Kiadványterv: Grész Kriszta

Tördelés: Molnár Mihály

Korrektúra: Lázár Barbara

Nyomtatás: LKL Nyomda

Felelős vezető: Borsos László

ISBN 978-963-88269-4-7

Budapest, 2010

A MAGYAR FELSŐOKTATÁS AZ EURÓPAI FELSŐOKTATÁSI TÉRSÉGBEN

TARTALOM

Köszöntő	3
Bologna és a magyar felsőoktatás.	5
A bolognai folyamat – intézményi perspektívából.	6
A bolognai folyamat és a minőség a magyar felsőoktatásban.	7
A bolognai folyamat és a munkaerőpiac kapcsolata Magyarországon	8
A bolognai folyamat – paradigmaváltás a felsőoktatásban.	9
Tudományos utánpótlásképzés, tehetséggondozás az elmúlt tíz évben a doktori iskolák szemszögéből	10
A magyar hallgatók útja „Bolognába”	11
A kreditrendszerű felsőoktatás	12
Innováció és a háromciklusú képzés Magyarországon	13
A bolognai folyamat hatása a képesítések elismerésére.	14
A mobilitás és a bolognai folyamat kölcsönhatásai	15
EU-elnökség 2011-ben: Magyarország prioritása a kultúra és a felsőoktatás	16
Magyarország első egyetemi városa Európa Kulturális Fővárosa	17

Fotó: Gordon Eszter

Kedves Olvasó!

A tudás és a tehetség érték. Mérhető, pénzben kifejezhető kincs, amiért az egész világon kiélezett verseny folyik. A felsőoktatási intézményekből kikerülő, tehetséges fiatalokat nagyon keresik a gazdasági élet szereplői, a kutatóközpontok, más országok, származásra, országhatárookra való tekintet nélkül.

Az „agyelszívással”, a kimagasló eredményt elérő fiatalok külföldre csábításával mindenkinek, így Európának is szembe kell néznie. A tét Európa és egyben Magyarország versenyképessége. Épp annak érdekében indult el tíz évvel ezelőtt a bolognai folyamat, hogy egy színvonalas, versenyképes felsőoktatási övezet jöjjön létre: az Európai Felsőoktatási Térség.

Magyarország 1999-ben azért írta alá a Bolognai Nyilatkozatot, hogy felsőoktatása egységesebbé, átláthatóbbá, átjárhatóvá váljék, ezzel szolgálva hazánk versenyképességét. Egy évtized távlatából már láthatjuk a rendszer előnyeit és hiányosságait. Láthatjuk, hogy min kell változtatni, mit kell folytatni, hogy a magyar hagyományoknak és oktatási rendszernek megfelelő, de az európai sémába is illeszkedő, hatékony, versenyképes felsőoktatás jöjjön létre. A következő oldalakon olvasható tanulmányok összefoglalják az elmúlt tíz évet, beszélnek a rendszer erősségeiről, szót ejtenek a szükséges fejlesztésekről és meghatározzák a továbblépés irányait.

Kedves Olvasó!

Ausztria és Magyarország nyerte el a lehetőséget, hogy 2010-ben megrendezze a bolognai folyamat értékelését és első szakaszának lezárását jelentő miniszteri találkozót, amelyen 46 ország szakminiszterei, rektori konferenciáinak és hallgatói önkormányzatainak elnökei, valamint természetesen a felsőoktatási szféra további érintettjei vesznek részt. Remek alkalom lesz, hogy összefoglaljuk az elmúlt évtized eredményeit, a jövő tendenciáit és a bolognai folyamat szellemiségének lényegét.

Hiller István

miniszter

Oktatási és Kulturális Minisztérium

BOLOGNA ÉS A MAGYAR FELSŐOKTATÁS

A bolognai folyamat: a felsőoktatás átfogó átalakulását jelentő szópár mindkét tagjának üzenetértéke van. Bologna a hazai felsőoktatás történetében jelzi a XIV. századi egyetemalapítási törekvéseink előtti, majd azt követő századok európai egyetemjárás, „peregrinációs” hagyományait, a Bolognában 1553-ban alapított Collegium Hungaricumot, felsőoktatási kapcsolatainkat, valamint a közvetlen előzmények sorában az 1988-as Magna Chartát, amelyben az európai egyetemek közel négyszáz rektorával együtt magyar rektorok is aláírásukkal kötelezték el magukat az európai felsőoktatási értékek mellett.

Bologna gyökereit és biztonságát tehát az európai felsőoktatás alapértékei adják: az autonómia, a tudományosság, az oktatás-kutatás egysége és szabadsága, a humanista hagyományok, a tudományok és a társadalmi átalakulás szolgálata.

Az 1999-es Bolognai Nyilatkozat, amelyet 29 ország kormányzati képviselője írt alá, az átalakulásnak, a struktúraváltásnak, a felsőoktatás társadalom- és gazdaságformáló hivatásának, a XXI. század egyetempolitikájának, a versenyképes Európai Felsőoktatási Térségnek az alapvetéseit tartalmazza.

A magyar felsőoktatás „Bologna szellemiséget” vállaló átalakulása már a Bolognai Nyilatkozat megszületése előtt megkezdődött. Ezt jelzi az első önálló felsőoktatási törvény (1993) az autonómia és a tan-szabadság szabályozásával, az együttműködések és az európai projektek által megnyíló XX. századi egyetemjárással, a mobilitás oktatókat és hallgatókat ösztönző gyakorlatával. Számtottevően átalakult a képzési kínálat is a továbbképzéseknek, valamint a felnőttoktatás befogadásának köszönhetően. A hallgatói létszám az elmúlt húsz évben megnégyszereződött, és a minőség letéteményeseként létrejött a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság.

Az ezredfordulón korszerűsödött az intézményhálózat. A bizonyítványok és oklevelek egyenértékűségéről szóló 2001. évi C. törvény, a kreditrendszerre való átállás 2003-ban, a mobilitást segítő oklevél mellékletek kiadása, a többciklusú képzésre váltás szabályozása és felmenő rendszerű bevezetése 2006-tól olyan, a felsőoktatás egészét látványosan érintő szervezeti, szervezési, működési változások voltak, amelyeket mind a hazai, mind a nemzetközi fórumokon elismertek.

A külső megítéléseket megnyugvással fogadhatjuk, de nem önelégültséggel, hiszen az oktatók, a hallgatók, akik benne élnek az átalakulás bolognai folyamatában, napi munkájukban érzik a feszültségeket, a gyors változások, az illeszkedés nehézségeit, az érdekek és az értékek ütközését a képzésben és a kutatásban, vagy éppen az intézmények működésében.

A felsőoktatás reformfolyamataiban az új jogi szabályozást igénylő változások egy év alatt megtörténhetnek, a szervezeteket, az irányítást és a működést érintő módosulások két-három év alatt megvalósíthatók, de az egyetem mindenkori lényegét érintő, a mester és a tanítvány kapcsolatában megvalósuló átalakulás, a felsőoktatási kultúra váltása éveket, képzési ciklusokat igényel, és erről a „bolognai úton” sem szabad megfeledkezni.

Manherz Károly

felsőoktatási és tudományos szakállamtitkár

Oktatási és Kulturális Minisztérium

A BOLOGNAI FOLYAMAT – INTÉZMÉNYI PERSPEKTÍVÁBÓL

A Bolognai Nyilatkozat – amelyet Magyarország is aláírt 1999-ben – alapvető célkitűzése az egységes európai felsőoktatási és kutatási térség létrehozása volt. Megfogalmazódott a fejlett világ felsőoktatási és a felsőoktatáshoz szorosan kapcsolódó kutatási rendszerének angolszász típusú egységesítése annak érdekében, hogy elősegítse a hallgatók mobilitását, lehetővé tegye közös diplomák kiadását.

A magyar felsőoktatás évszázadokon keresztül meg volt győződve arról, hogy az Európában meghonosodott porosz–német típusú felsőoktatási rendszer jól bevált, és annak értékeit meg kell őrizni. Különösen elkötelezettek voltak a humboldti egyetemi eszméket magukénak valló professorok, mivel ezek az eszmék örök értékűnek látszottak.

A magyarországi egyetemek és főiskolák, tapasztalatokat szerezve európai partnereiktől, fokozatosan győződtek meg a régi képzési rendszer átalakításának, a Bologna-rendszer bevezetésének szükségességéről. Sajnos éveket veszítettünk a programok kidolgozásának megkezdéséig. Bár az első alapképzések kísérleti jelleggel 2004-ben megindultak, sok-sok szakmai egyeztetés eredményeként csak 2006-ban vált teljes körűvé a magyar felsőoktatásban a bolognai rendszer alapképzési struktúrája. Az első teljes évfolyam diplomáit 2009-ben adtuk ki, de az már ennyi tapasztalattal is látható, hogy bizonyos programmódosításokra feltétlenül szükség lesz a közeljövőben. A problémák egy részét az okozza, hogy az alapképzésben a tantervek és a tananyagok kidolgozására úgy került sor, hogy azok kialakításakor nem mindig tartottuk szem előtt a mesterszakokra való átmenetet. A jogosan elvárt hallgatói mobilitás sem intézményi, sem pedig intézmények közötti szinten nem valósult meg tömeges mértékben. Ugyanakkor megnövekedett azon hallgatóink száma, akik Európa különböző felsőoktatási intézményeiben tölthetnek hosszabb-rövidebb időszakot. A tapasztalatok összegyűjtése, elemzése után, a szükséges korrekciók megtételével minden bizonnyal kiküszöböljük a rendszer kezdeti hibáit. Célunk, hogy hatékony, a magyar nemzeti oktatási hagyományokat is megjelenítő Bologna-rendszer honosodjon meg Magyarországon.

Megállapíthatjuk, hogy Magyarországon a Bologna-rendszerre történő átállás rendszerszinten megvalósult. Néhány szakon, az európai gyakorlatnak megfelelően osztatlan formában folyik a képzés, mint például az orvos, a fogorvos, a gyógyszerész, az állatorvos, a jogász és az építészmérnöki szakokon. A bolognai folyamat az egész magyar felsőoktatást alapvetően átalakította. Új alapszakok, szakirányok jöttek létre, a célkitűzéseknek megfelelően a képzés gyakorlatiasabbá vált.

Összességében a meglévő nehézségek ellenére is megállapítható, hogy a bolognai folyamat Magyarországon kiteljesedőben van. Ezen a területen országunk felsőoktatása komoly sikereket ért el. Intézményeinkben az egységes Európai Felsőoktatási Térség megteremtése iránt elkötelezett kollégák dolgoznak. Bízunk benne, hogy ez a hatalmas átalakulási folyamat, amelyhez hasonló évszázadok óta nem volt a magyar felsőoktatásban, belátható időn belül eredményesen lezárul.

Szabó Gábor

elnök

a Magyar Rektori Konferencia elnöksége képviselőjeként

A BOLOGNAI FOLYAMAT ÉS A MINŐSÉG A MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN

A felsőoktatás eredendően és hagyományosan minőségelvű intézményrendszer. Már a klasszikus egyetemen is – és többnyire ma is – a szellemi, oktatási és kutatási minőség alapján választották ki az oktatókat, a professzorokat. Ugyanez érvényes a hallgatókra is: átlag fölötti tudás és képességek alapján választódtak és választódnak ki a jelentkezők közül azok, akik felsőfokú tanulmányokra alkalmasnak látszanak, és majd valóban annak is bizonyulnak.

A magyar felsőoktatás a rendszerváltás után felismerte, hogy – a fentiekkel együtt is – a minőségbiztosítás egyrészt fontos szerepet játszik a színvonalasabb oktatási és jobb kutatási teljesítmény elérésében, egyúttal a hallgatókért, a kutatási támogatásokért, a hazai és a nemzetközi elismerésért kibontakozó versenyben. Másrészt a radikálisan növekvő hallgatói létszám, a felsőoktatásba jelentkezők és a végzeteket alkalmazók (a munkaerőpiac) egyre inkább igényelték a jobb minőséget, ugyanakkor a hiteles tájékoztatást és információt arról, hogy ez hol és milyen szinten érhető el.

Ennek felismerése révén jött létre (mai néven) a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB), amely a törvény szerint és a gyakorlatban is független, országos szakértői testület. A MAB alapítása óta magas szakmai igényességgel, minőségelvre épített követelmények előírásával és betartásával, a külső minőségértékelő szerepében őrködik a magyar felsőoktatás minősége felett, ugyanakkor a felsőoktatási törvényben is rögzített módon segíti és értékeli az intézmények belső minőségbiztosítását.

A magyar felsőoktatás, ezen belül a MAB természetesnek tartotta és azonnal elfogadta a Bolognai Nyilatkozat azon célját (is), amely felhív „*a minőségbiztosítás területén az összehasonlítható kritériumokon és módszereken alapuló európai együttműködés kialakításának támogatására.*” Elsőként kapcsolódott be ennek a célnak a megvalósításába, így alapító és folyamatosan aktív tagja az Európai Felsőoktatási Minőségbiztosítási Szövetségnek (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA), elfogadja és alkalmazza a felsőoktatás minőségbiztosításának európai sztenderdjeit (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG).

Ki kell emelnünk, hogy a magyar felsőoktatás-politika egyik meghatározó és egyre fontosabb eleme a minőségügy. A felsőoktatási törvény részletesen kifejti és meghatározza a főszereplők, a kormányzat, a fenntartó, a felsőoktatási intézmények és a MAB szerepét és feladatait e téren.

A MAB európai összehasonlításban igen sok feladatot lát el a törvény szerint: *szakértői véleményt* ad új felsőoktatási intézmény alapításáról, az alap- és mesterképzésben új szakok létesítéséről, az egyes intézmények szakindítási beadványairól, a doktori iskolák alapításáról és – európai ritkaságként – az egyetemi tanári pályázatokról. Ugyanakkor nyolcévenként (a tervek szerint mostantól ötvenként) értékeli a felsőoktatásban, az egyes intézményekben folyó képzést, a tudományos kutatást, a művészeti alkotótevékenység minőségét, valamint az intézményi minőségfejlesztési rendszer működését.

Alapelveknek tekintjük, hogy a magyar felsőoktatás minősége elsősorban nem a jogalkotásban, nem a MAB-ban, hanem meghatározóan a felsőoktatási intézményekben, azok képzési, kutatási, irányítási és gazdálkodási tevékenységében, minőségbiztosításában dől el. A MAB meggyőződése, hogy a maga sokoldalú és minőségelvű tevékenységével jelentősen hozzájárul a bolognai folyamat hazai és európai sikeréhez.

Bazsa György

elnök

Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság

A BOLOGNAI FOLYAMAT ÉS A MUNKAERŐPIAC KAPCSOLATA MAGYARORSZÁGON

A Bologna-típusú oktatási rendszer bevezetésének egyik legfontosabb eleme, hogy a felsőoktatásnak a bemeneten jelentkező érdeklődés figyelése helyett a kimenetnél mutatkozó igényekre kell koncentrálnia. Ez nagyon komoly feladatokat ró a Felsőoktatási és Tudományos Tanácsra (FTT) is.

Az FTT felsőoktatási törvényben előírt feladata ugyanis a felsőoktatás és a munkaerőpiac kapcsolatának elemzése, a pályakezdekők elhelyezkedési lehetőségeinek vizsgálata, a foglalkoztatási igény fő tendenciáinak értékelése, s ezek nyomán az állam által finanszírozott felvehető hallgatói létszámra vonatkozó javaslat kormány elé terjesztése.

Ez a munka csak a munkaerőpiac szereplőivel (cégek humánpolitikai vezetői, szakmai, érdekvédelmi szervezetek képviselői, fejevadász cégek szakemberei stb.) való együttműködéssel valósítható meg. Az FTT a törvényi előíráson túlmenően is felvállalta a rendszeres konzultációt a munkaerőpiaccal. Évente 8-10 egyeztető fórum megszervezésével segítjük az új képzési rendszerben végzetek szakképzettségi és készség-jellemzőinek bemutatását a munkaerő-piaci szereplők számára.

A magyar felsőoktatás-politika széles körű szakmai bázisra építve csökkentette a szakok számát és alakította ki a BA/BSc-, MA/MSc-szintek rendszerét, a szakok képzési és kimeneti követelményeit. Azokon a képzési területeken (agrár-, műszaki, gazdaságtudományi stb.), ahol a korábbi oktatási rendszerben főiskolai és egyetemi szintek voltak, az átalakítás gyorsabban, hatékonyabban ment végbe. Ahol nem voltak ilyen hagyományok (pl. természet- és bölcsészettudományok), ott az átalakulás a tananyagok öt évről három évre tömörítésével, bizonytalan szelekcióval valósult meg, sokszor a munkaerőpiac követelményeit nem kellően figyelembe véve. A Bologna-rendszerű képzés bevezetése során elkülönült az alapképzés és a mesterképzés előkészítése, emiatt a kereszttirányú mobilitás rendszere kidolgozatlan. Tisztázatlan a szakirányok megjelenítése és az „új diplomások” elnevezése. Ez különösen izgalmas kérdés a kereszttirányú mobilitás lehetőségeivel élő hallgatók diplomáinak elnevezésénél, az azzal adható jogosultságok megfogalmazásánál. A helyzetet bonyolítja, hogy hiányzik képesítési keretrendszerünk végleges koncepciója, továbbá annak hozzáillesztése a munkaerő-piaci, hatósági elvárásokhoz.

A felsőoktatás és a gazdaság közeledése terén az utóbbi időszakban számos pozitív dolog is történt. Megindultak a kutatások és felmérések a diplomások foglalkoztatásáról, valamint elkezdődtek a monitoringot segítő adatbázis- és szolgáltatásfejlesztések is (pl. a Diplomás Pályakövetési Rendszer törvényi megalapozása, a hallgatói elégedettség mérése, az Alumni-rendszer alapjainak megteremtése).

Magyarország rendkívül nyitott az európai jó gyakorlatok átvételére, és mindent elkövet annak érdekében, hogy a hazai rendszerek kompatibilisek legyenek más országok diplomás munkaerőpiacot szabályozó rendszereivel. Eredménynek tartjuk, hogy hazánkban a diplomás munkanélküliség aránya az aktív népességre vetítve a legalacsonyabb Európában (2,8 százalék), de a végzős hallgatók elhelyezkedési lehetőségei nem kis mértékben romlottak a gazdasági recesszió következtében.

Mang Béla

elnök

Felsőoktatási és Tudományos Tanács

A BOLOGNAI FOLYAMAT – PARADIGMAVÁLTÁS A FELSŐOKTATÁSBAN

Az 1993-as, első magyar felsőoktatási törvény egy felsőoktatási fejlesztési törvény megalkotását is előirányozta. Sajnos, a következő két évben e törvény elkészülte egyre bizonytalanabb lett, végül a tervek 1995-ben egy országgyűlési határozattá „szelődültek”, a határozatnak pedig nem lett semmilyen pozitív gyakorlati hatása. Az ebben az időszakban formálódó világbanki kölcsön újabb esélyt teremtett volna arra, hogy felsőoktatási fejlesztési stratégia szülessen a kilencvenes évek második felében. Magyarország végül nem vette fel a kölcsönt, és stratégia sem készült.

Ebben a helyzetben született meg a Bolognai Nyilatkozat, amely újabb lehetőséget kínált arra, hogy a magyar felsőoktatás jól meghatározott célok és átlátható szabályozórendszer keretében működjön. Még ha nem is született meg a magyar fejlesztési törvény, a magyar felsőoktatás egy általános nemzetközi stratégia része lett, s ezzel újabb lehetőség adódott arra, hogy a működési problémák egy része a nemzetközi kontextushoz igazodva és alkalmazkodva oldódjon meg. Természetesen a Bolognai Nyilatkozatot aláíró országokban különböző felsőoktatási rendszerek léteztek, ezek harmonizálása csak a nemzeti döntési szabadságot és az egyetemi autonómiát megtartva képzelhető el.

Az egyik bolognai célkitűzés, a könnyen áttekinthető és összehasonlítható végzettségek rendszerének példáján vizsgáljuk meg, hogy e célok mely nálunk is létező probléma megoldásában voltak segítségünkre.

A magyar felsőoktatás duális rendszere miatt a főiskolát végzettek továbbtanulása, egyetemi diploma-szerzésük esélye korábban nem volt túl nagy. Felsőoktatásunk háromciklusú rendszerbe (alap-, mester-, doktori képzés) történő szervezése, azaz a lineáris képzési rendszerre való áttérés biztosítja az előrehaladást minden továbbtanulni kívánó részére. Azért, hogy a hallgatók más országokban is hasonlóan folytathassák tanulmányaikat, sor kerül nemzeti képesítési keretrendszerek kidolgozására, amelyek kompatibilisek lesznek az Európai Felsőoktatási Térség képesítési keretrendszerével, és a három ciklus mindegyikében tanulási eredmények formájában határozzák meg a hallgatók által elérendő tudást és készségeket. A rendszerek összehangolt fejlesztését az Európai Felsőoktatási Térség minőségbiztosítási sztenderdjeivel és irányelveivel összhangban álló minőségbiztosítás garantálja. Ugyanehhez a feladathoz tartozik a más országban szerzett végzettségek és egyéb, a felsőoktatásban szerzett képesítések méltányos elismerése, az Európa Tanács/UNESCO (Lisszaboni) Elismerési Egyezményének megfelelően.

A bolognai célkitűzések megvalósítását Magyarország (a többi 45 tagállamhoz hasonlóan) önként vállalta. A bolognai folyamat általános elvek és keretek megfogalmazásával segíteni kívánja egy globalizált világban működő hatékony és együttműködő felsőoktatási rendszer kialakítását. Magyarországon éppen erre törekszünk: egy nemzetközi összehasonlításban is eredményes felsőoktatásra. Talán az előbbi néhány példa érzékelteti, hogy a bolognai folyamat segítségével nálunk is végbement egyfajta, az új kihívásokhoz és a globalizált világban való minőségi alkalmazkodáshoz szükséges felsőoktatási paradigmaváltás.

Csirik János

elnök

Nemzeti Bologna Bizottság

TUDOMÁNYOS UTÁNPÓTLÁSKÉPZÉS, TEHETSÉGGONDOZÁS AZ ELMÚLT TÍZ ÉVBEN A DOKTORI ISKOLÁK SZEMSZÖGÉBŐL

Az egyetemi doktori képzésről – doktori programok keretében – az 1993. évi LXXX. felsőoktatási törvény rendelkezett, majd egy törvénymódosítás után 2002-től a nagyobb méretű, átfogóbb szakmai spektrumú doktori iskolák adták a képzés szervezeti kereteit. Ezek – minden további változtatás nélkül – a bolognai lineáris képzési szerkezet harmadik szintjét jelentik. Jelenleg 169 doktori iskola működik hazánkban. A hároméves szervezett képzésben mintegy 4800 doktorandusz vesz részt, közülük 3000 állami ösztöndíjas. Az egyéni felkészülők száma 2100. A doktori hallgatók képzésével, a doktori kutatások irányításával a doktori iskolák 2200 professzora, illetve professzori habitusú törzstagja, valamint további 3300 témavezető foglalkozik.

Részletesebb statisztikai adatok nélkül is kijelenthető, hogy a doktori iskolák és a hallgatók száma a két-éves évek elejéig emelkedő tendenciát mutatott, az utóbbi években lényegesen nem változik.

A doktori képzés megindulásával, majd a doktori iskolák megalakulásával az egyetemek váltak a tudományos utánpótlás képzésének színterévé, szemben a korábbi évekkel, amikor ez elsősorban akadémiai keretben folyt. A kedvező változások között kell számon tartani, hogy az egyetemek szervezetében a doktori képzés bizonyos önállóságot nyert, beleértve a minősítés és a pénzügyi forrásokkal történő gazdálkodás önállóságát is. Az idegen nyelvi képzés színvonalának javulása és hatékonyságának növekedése, az internet elterjedése, valamint a nemzetközi elektronikus adatbázisokhoz történő hozzáférés ugyancsak előnyösen érintette a doktori iskolákat. A pozitív változások között kell számon tartani a nemzetközi mobilitásnövekedést, például az ösztöndíjak (*Socrates, Marie Curie* stb.) számának emelkedését és a közös oklevelek (*joint degree*) gyarapodását.

A doktori képzés gyengeségei között első helyen a beiratkozott és a fokozatot szerzett hallgatók arányát, valamint a fokozatszerzés elhúzódsát kell megemlíteni. Előbbi 20 és 30 százalék között mozog, utóbbi átlagosan hat-hét év. Az okok között, ismét csak első helyen általában a magyarországi alapkutatók, és konkrétan a doktori iskolák és kutatások változó mértékű, de tartós alulfinanszírozása áll. Részben a nemzetközi gyakorlatból, részben a hazai tapasztalatokból ismertek azok az eljárások (személyre szóló tutorálás, karrierkövetés, disszertációírási külön ösztöndíj stb.), amelyek a doktori képzés hatékonyságát nagyban képesek javítani. Ugyanakkor ezek nálunk nem, vagy csak korlátozott mértékben (pl. Deák Ferenc disszertációkészítési ösztöndíj) állnak rendelkezésre. Az egyetemi hallgatói létszám mértéktelen felduzzasztása, az oktatói óraterheléseknek az európai országokhoz képest jelentős megnövelése ugyancsak a források elégtelenségével áll összefüggésben. Mivel a doktori képzésben ugyanazok az oktatók vesznek részt, akik az alap- és mesterképzést ellátják, az utóbbi két képzési szinten rájuk rótt terhek nemcsak ezen a két képzési szinten csökkentik hatékonyságukat, hanem a doktori képzésben is.

További gond, hogy a tehetséggondozást és a felsőoktatás minőségének fejlesztését szolgáló projektekben eddig nem kapott megfelelő figyelmet a doktori képzés.

László János

elnök

Országos Doktori Tanács

A MAGYAR HALLGATÓK ÚTJA „BOLOGNÁBA“

A bolognai folyamat célkitűzéseinek megvalósítása Magyarországon sem problémamentes. A többciklusú képzésre történő átállás során a megfelelő szabályozók átalakításán túl nagy munka volt az új képzési rendszernek a társadalommal és a felsőoktatási szereplőkkel való megismertetése és elfogadtatása. A kezdeti szakaszban helyenként elmaradt a résztvevők megfelelő tájékoztatása, az ebből fakadó problémák pedig lassítják a folyamat teljes megvalósulását.

Valódi tantervi reform még nem ment végbe. A kredit nem minden esetben tükrözi a befektetett munka mennyiségét, és intézményenként is vannak eltérések. A Nyugat-Európában jellemző kreditértékekhez képest Magyarországon általánosságban alacsony az egyes tárgyak kreditértéke, ami elismerési problémákat okozva nem kedvez a hallgatói mobilitásnak.

A magyar hallgatói mobilitás túlnyomó része az Erasmus-program keretein belül valósul meg, az ösztöndíj azonban sajnos nem fedezi a mobil hallgatók tanulási és megélhetési kiadásait. Pozitívum ezen a téren, hogy a kiutazó magyar hallgató magával viheti állami támogatásának egy részét – a hallgatói normatívát –, amennyiben adott szemeszterben a küldő intézményben is aktív jogviszonnyal rendelkezik. A mobilitásnak az állami ráfordítások bővítésén túl nagy lökést adhatna, ha a gazdasági szféra is kivenné a részét a finanszírozásból.

A Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK) a tandíjmentes felsőoktatás elve mellett kötelezte el magát. Álláspontunk szerint, a mai magyar társadalmi viszonyok között a felsőoktatáshoz való hozzáférés így biztosítható a legszélesebb körben. Öröndetes, hogy a hallgatói támogatásokat szabályozó, 2007-ben hatályba lépett kormányrendelet kiemelt figyelmet fordít a hallgatók szociális helyzetére, különös tekintettel a hátrányos helyzetű hallgatókra. Biztató hogy az állami támogatáson felül a települési önkormányzatok és a gazdasági szféra is nyújt ösztöndíj-lehetőségeket a rászoruló vagy a kiemelkedő teljesítményt nyújtó hallgatók számára.

A gazdasági válságon kívül az általánosságban jellemző magas heti óraszám nehezíti leginkább a hallgatók munkavállalását. Törvényi szabályozás az államilag finanszírozott hallgatók esetében sem tiltja a felsőoktatási tanulmányok melletti főállású munkavállalást, de ezzel együtt meg kell említeni, hogy a munkáltatói oldal sajnos nem kellően motivált a kérdésben.

Magyarországon a hallgató élhet a diákhitel nyújtotta lehetőséggel is. A diákhitel egyfajta havi rendszerességgel (a hallgató kérésére egy összegben) folyósított, szabad felhasználású hitel, amelyet jogviszonnyal rendelkező hallgatók igényelhetnek. A hitel és a kamatok törlesztése a végzett hallgató munkába állása után kezdődik.

Az elmúlt tíz évben tehát jelentős változások történtek a magyar felsőoktatásban. A bolognai folyamatnak megfelelő strukturális és tartalmi átalakulás nagyrészt megvalósult. Ahhoz, hogy a magyar felsőoktatási rendszer az Európai Felsőoktatási Térség teljes értékű, hasznos tagjává váljon, további átalakításokra, finomításra van szükség, ez pedig további erőfeszítéseket kíván mind az állam, mind az intézmények, mind pedig a hallgatók részéről.

Miskolczi Norbert

elnök

Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája

A KREDITRENDSZERŰ FELSŐOKTATÁS

A magyar felsőoktatási intézmények már az 1980-as években törekedtek egy olyan oktatásszervezési forma kialakítására, amely feloldja a hagyományos, kötött tantervű oktatás korlátait, és lehetővé teszi a korszerű felsőoktatási tudásközvetítés és tudáselsajátítás követelményeinek megfelelő oktatási folyamat kialakítását. A Magyar Országgyűlés 1995-ben határozatot hozott a felsőoktatás fejlesztésének irányelveiről, ebben már jelezte a kreditrendszer kialakításának és bevezetésének igényét. Hosszabb előkészítés után egy 2000 végén kiadott kormányrendelet pontos határidőt megjelölve minden felsőoktatási intézményre vonatkozóan tette kötelezővé a közös európai rendszer bevezetését.

A 2003-tól a teljes magyar felsőoktatásban működő kreditrendszer az európai kreditátviteli rendszer (European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS) elveit alkalmazza, azaz mérési alapnak a hallgatói munkaórát veszi figyelembe. Már korai változatában is elsődleges volt a transzfer funkció mellett a kreditrendszer akkumulációs funkciója, azaz a tanulásszervezésre ható dimenzió. Ezért a jogszabály meglehetősen részletesen szabályozta az intézményi kreditrendszer létrehozásának elveit (az előtanulmányi rendet, a kreditakkumuláció szabályait, a mintatanterv szükségességét és a megszerzett kreditek értékelésének módját). A kormányrendelet a kreditrendszer kialakításának és fejlesztésének feladatára – tanácsadó, szakmai fejlesztő és koordináló szereppel – Országos Kredittanácsot hozott létre, amely az Országos Kredittanács Irodájának háttérével kidolgozza a vonatkozó szakmai anyagokat, koncepciókat, szervezi az országos kredit fórumokat és egy, a témával foglalkozó weblapot működtet.

A magyar felsőoktatás az elmúlt hat év alatt teljes mértékben átállt a kreditrendszerű felsőoktatási formára, kiépítette ennek számítástechnikai háttérét. Folyamatos tanulási feladat volt a rugalmas kreditátviteli mechanizmus kialakítása, a kreditrendszerbe átemelt hagyományos tantervi elemek (a túl részletes előfeltételi rendszer, a rögzített és magas tantermi óraszám stb.) visszaszorítása, illetve lassan halad a képesítési követelmények korszerűbb európai formájának átvétele. Ma is nehézkes és gyakran szubjektív megítélésű a kreditátvitel folyamata, a külföldön vagy más magyar felsőoktatási intézményben szerzett kreditek elismerése, a tanulmányi egyezmény megfelelő használata. Jelentős, tervezett feladat még a tanulmányi tanácsadás rendszerének kiépítése, illetve a kimenet-orientált szemlélet elterjesztése és a tanulási eredmények (*learning outcomes*) alkalmazása.

A magyar felsőoktatás-fejlesztési folyamat következő fontos lépése – amely most kutatási-fejlesztési fázisban tart – a felsőoktatás által kiadott képesítések megfeleltetése az Európai Felsőoktatási Térség számára Bergenben elfogadott képesítési keretrendszer ciklusainak, illetve az Európai Képesítési Keretrendszer Európai Parlament által történő elfogadása nyomán kialakítandó magyar képesítési keretrendszer szintjeinek. Hasonlóan fontos továbbá e munka során a kreditrendszer szempontjainak és a kreditek megfelelő alkalmazásának érvényesítése.

Bókay Antal

elnök

Országos Kredittanács

INNOVÁCIÓ ÉS A HÁROMCIKLUSÚ KÉPZÉS MAGYARORSZÁGON

A tíz évvel ezelőtt eldöntött áttérés a háromciklusú képzésre összefonódott a felsőoktatási intézmények integrációjával, a finanszírozási rendszer megváltoztatásával. Ez utóbbi sajnos forráskivonásként realizálódott, megnehezítve a képzési rendszer átalakítását, ellehetetlenítve annak objektív megítélését. Továbbá, mivel mára még csupán az alap- és a korábban elindított PhD-képzésben végzett szakemberek kerültek át a felhasználói szférába, csak korlátozott érvényességű véleményt tudunk kialakítani a bolognai folyamat hazai megvalósításáról és hatásairól.

Mindenekelőtt kiemelendő a doktori képzés rendszerében és finanszírozásában lezajlott pozitív változás. Ezen a területen sok együttműködés folyik, a hallgatók egyes esetekben nagyon szoros, innovatív megoldásokat eredményező kapcsolatot alakítottak ki az érdekelt vállalatokkal, amelyek maguk is finanszíroznak PhD-hallgatókat, hozzájárulva a minőségi képzéshez. Jól illeszkednek a bolognai folyamatba egyes uniós pályázatok is, amelyek segítenek olyan tudáscentrumok létrehozásában, amelyek eredményei – sokszor a kialakított technológiatranszfer-irodákon keresztül – könnyebben hasznosulhatnak.

Ugyancsak említést kell tenni azonban a már ma is látszó problémákról. Az alapképzésben végzetek kompetencia- és tudásszintje nem illeszkedik kellően a felhasználói szféra munkaköreihez, sőt a hatósági előírások között sem jelenik meg mint adott engedélyhez kötött munkafolyamatokhoz szükséges végzettség. A frissen végzetek tudása, gyakorlata elmarad a várttól, azonnali beválásuk igen ritka, különösen műszaki területen. További hátrány, hogy a mesterképzésbe csak kevesen nyerne felvételt. A kreditrendszer bevezetésével, az évfolyamok, tankörök eltűnésével egyre nehezebben tervezhető az adott évben végzetek száma, és csökken a hallgatóknak a csapatmunkában nyert gyakorlata. Mindez megnehezíti a felhasználók munkaerő-felvételi stratégiájának kialakítását. Friss tapasztalatok szerint a végzetek átlagos tudásszintje elmarad a korábitól, habár számuk jelentősen nőtt. A bolognai folyamat, a hallgatók számának növekedésével és a finanszírozás megváltoztatásával együtt, a minőség csökkenéséhez vezetett. Ennek az ellentmondásos helyzetnek a javulása csak hosszabb távon tűnik lehetségesnek. Egyes nagyvállalatok – felismerve ezeket a problémákat – számottevő anyagi áldozatot hozva bekapcsolódtak a mesterképzés finanszírozásába, így emelve legalább annak minőségét és a hallgatók számát is.

A felsőoktatási intézmények és a felhasználói szféra tudományos együttműködései döntően pályázati formában zajlanak. Kiemelten igaz ez a kis- és középvállalkozásokra, amelyek folyamatos tökehiánnyal küzdenek. Az innovációs folyamatokba a jelenlegi PhD-képzés segítségével sokkal intenzívebben vonható be a hallgatók, ami hosszú távú elhelyezkedési lehetőségeiket, eredményes alkalmazásukat nagymértékben megkönnyíti.

Összességében elmondható, hogy a bolognai folyamat bevezetése ellentmondásos helyzetet teremtett Magyarországon. Egyes részei a korábbi elvárásoknak megfelelően működnek, míg mások messze elmaradnak attól. Elérkezett a pillanat, hogy az érdekeltek bevonásával megtegyük a szükséges korrekciókat. Ezek elsődleges célja a minőségi oktatás előtérbe helyezése kell legyen.

Szabó Gábor

elnök

Magyar Innovációs Szövetség

A BOLOGNAI FOLYAMAT HATÁSA A KÉPESÍTÉSEK ELISMERÉSÉRE

Nyugodtan mondhatjuk, hogy a bolognai fokozatrendszerre való áttérés Magyarország számára a magyar felsőoktatás versenyképessége szempontjából különösen nagy jelentőséggel bír. A hagyományosan duális rendszerű, kisszámú hallgatót kibocsátó magyar felsőoktatásban szerzett főiskolai és egyetemi diplomák elismerése ugyanis gyakran problémát jelentett az egymásra épülő fokozatrendszerrel bíró országokban. Hasonlóképpen problematikus volt esetenként az ilyen országokból származó képesítések hazai elismerése. (Gondoljunk például arra, miként lehetett egy másfél éves képzési idejű külföldi *master* fokozatot megfeleltetni a magyar ötéves képzésben megszerzett egyetemi oklevélnek.) Nem könnyítette meg a helyzetet az sem, hogy Magyarországon nagyon sok az ún. szabályozott szakma. Ezek esetében a szakma gyakorlásához elengedhetetlen a külföldi képesítés *de jure* elismerése. Elemi érdekünk volt tehát, hogy felsőoktatási fokozatrendszerünk más országokéval összevethető legyen, és emellett a külföldi képesítések elismeréséhez szükséges jogszabályi keretek is megfelelőek legyenek.

Ami ez utóbbit illeti, azt követően, hogy Magyarország aláírta a Lisszaboni Elismerési Egyezményt, megtörtént a külföldi képesítések és tanulmányok elismerésére vonatkozó hazai joganyag felülvizsgálata. Ennek eredményeként jött létre a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvény, amely a Lisszaboni Elismerési Egyezmény terminológiáját használva, az egyezmény szellemében szabályozza a külföldi képesítések és résztanulmányok elismerését. Ezzel egy időben – a magyar jog szerves részévé téve – törvény formájában kihirdettük az időközben már ratifikált Lisszaboni Elismerési Egyezményt is.

Követve a felsőoktatás és az elismerési kérdések területén bekövetkezett változásokat, az elismerési törvény a hatálybalépése óta már többször módosult. Legutóbbi módosítása révén lehetőség nyílik arra, hogy ma, amikor a magyar felsőoktatásban végzők már a Bologna-rendszer szerinti új fokozatokat szerzik meg, a külföldi fokozatokat a Bologna-rendszerű magyar fokozatokként tudjuk elismerni.

Pozitív visszajelzéseket kapunk az új magyar felsőoktatási fokozatrendszerrel Európán kívülről is; az új rendszert a korábbinál átláthatóbbnak tartják és jobban értik. Kedvező tapasztalatokat szereztünk az oklevélmelléklet és az ECTS használatával kapcsolatban is, ezek valóban olyan eszközök, amelyek számottevően segítik a képesítések és a tanulmányok elismerését. Mindezeket figyelembe véve, joggal reméljük tehát, hogy könnyebbé válik a magyar oklevelek elismerése külföldön. Tekintettel arra, hogy a magyar jog meghatározza a régi és az új típusú magyar fokozatok egymásnak való megfelelését, a régi magyar fokozatok külföldi elismerése is egyszerűbb lehet a jövőben.

Bár a régi felsőoktatási rendszerünkben is lehetett különböző szintű felsőfokú végzettségeket szerezni, az új fokozatok mégis új helyzet elé állítják a munkáltatókat. Időre van szükség ahhoz, hogy az intézmények és a munkáltatók megismerjék az új képesítéseket itthon és külföldön is. A tekintetben is van még tennivaló, hogy a hazai jogi szabályozás gyorsabban reagáljon a változásokra.

Mészáros Gábor

főosztályvezető

Oktatási Hivatal – Magyar Ekvivalencia és Információs Központ

A MOBILITÁS ÉS A BOLOGNAI FOLYAMAT KÖLCSÖNHATÁSAI

A felsőoktatásban alapvető változást hozott az elmúlt évtized, amelyet a mobilitási programok és az ezekhez köthető fejlesztések látványos előretörése jellemezett. A mobilitás hatását a bolognai folyamatra joggal emeli ki számos felsőoktatási tanulmány.

A nemzetközi mobilitásba hazánk 1991-ben kapcsolódott be a Tempus-program indulásával, amely közel 108,2 millió eurót fordított a magyar felsőoktatás fejlesztésére. Ennek keretében 7707 hallgató tanult és 11 001 oktató tanított más európai országban; ilyen célokat az 1990-es években más források nem szolgáltattak. A Tempus az 1990-es évek végére megalapozta Magyarország részvételét a közösségi programokban – elsősorban az Erasmusban.

Az Erasmus-ösztöndíjak már az első évtől, 1998-tól népszerűek a hallgatók körében. Jól tükrözi az egyetemek és a hallgatók markáns igényét a nemzetközi részvétellel, hogy tíz év alatt 25 ezer hallgató utazott ki ösztöndíjjal (pl. Erasmus, Ceepus) Magyarországról, és 10 ezer hallgató jött hozzánk tanulni. Erre az Erasmus eddig 52 millió eurót fordított. A magyar hallgatók 1,7 százaléka utazik külföldre szervezett program keretében évente. Ez ugyan elmarad az EU 2,5 százalékhoz közeli átlagától, de például az Erasmusban továbbra is dinamikus (évi 8 százalék) a növekedés, ami azon kevés európai ország közé sorol minket, ahol nem stagnál vagy csökken az Európán belüli mobilitás. Az EU új tagállamaiban a hallgatók törekednek nemzetközi tapasztalatokat szerezni, hiszen így tudják fejleszteni gazdasági kapcsolataikat, nyelvtudásukat, látókörüket. Ma 50 magyar egyetem 4000 EU-belivel működik együtt. Az Erasmus úttörő szerepet játszott a szervezetfejlesztésben, a hallgatói szerepek változásában, és az átlátható döntéshozás jó gyakorlatainak terjesztésében. Meghonosodtak a mobilitást támogató eszközök, mint például az oklevélmelléklet és az ECTS. Ezek eleinte „csupán” a nemzetközi mobilitás eszközeként működtek, de később intézményi és rendszerszintű hatásokat is kiváltottak, hozzájárulva a bolognai folyamathoz is.

A nemzetközi kapcsolatépítés a bolognai folyamat alappillére. A képzési rendszerek átláthatósága, a szakmai együttműködések, amelyek a tartalom és a szerkezetek harmonizációjához, illetve közös oklevelek kibocsátásához vezettek, az oklevelek nemzetközi elismerése, az európai dimenzió megtöltése tartalommal, a felsőoktatás minőségének javítása olyan célok, amelyek időszerűségét jelzi a nemzetközi mobilitásban részt vevő európai hallgatók milliós tömege. Miután mára a mobilitás beépült a magyar egyetemek rutinjába, előtérbe kerül a minőségfejlesztés, többek közt a méltányos hozzájárás, a nemzetköziesítés, a mobilitás főszabálya tétele, az üzleti és az akadémiai világ együttműködése, a végzősök foglalkoztathatósága, vagy a magyar felsőoktatás helye a világ felsőoktatási rendszereiben.

A közeljövőben ez utóbbi lesz az egyik legizgalmasabb kérdés. A Bolognával kapcsolatos fejlesztéseket nem lehet és nem is kell elválasztani a hallgatói mobilitástól – ezt mutatja a Leuveni Nyilatkozatban szereplő célkitűzés is, amely szerint a végzősök 20 százalékának kell részt vennie mobilitásban 2020-ra. Nem kétséges, hogy az Európai Felsőoktatási Térség, s benne Magyarország, a mobilitás és a bolognai folyamat egymást erősítő hatásának köszönhetően jobban meg tud felelni a globalizálódó felsőoktatás előtt álló kihívásoknak.

Kurucz Katalin

Felsőoktatási és K+F programvezető
Tempus Közalapítvány

EU-ELNÖKSÉG 2011-BEN: MAGYARORSZÁG PRIORITÁSA A KULTÚRA ÉS A FELSŐOKTATÁS

A 2010–2011-es ciklusban Magyarország Spanyolországgal és Belgiummal együtt tölti be az EU soros elnökségi tisztét. A trió tagjai közül Magyarország 2011. január 1-jén veszi át a fél éven át tartó vezetést.

Az Európai Unió felsőoktatással kapcsolatos elképzelései szempontjából akár üzenetértékű is lehet, hogy 2010-ben az egyedi atmoszférájú Pécs, Közép-Európa egyik legrégebbi egyetemi városa képviseli hazánkat Európa Kulturális Fővárosai között. A cím elnyerésével Pécs olyan európai fejlődési, összeérési folyamatnak lett része, amely összhangban van az Európai Felsőoktatási Térség megvalósítását célul tűző bolognai folyamattal is.

Ami utóbbit illeti: a felsőoktatás egyre inkább nemzetközi szintér, és ez a tény mind meghatározóbb tényezője a nemzetek felsőoktatás-politikájának. Európában a bolognai folyamat és az Európai Felsőoktatási Térség kialakítása azt a célt tűzte zászlajára, hogy az európai felsőoktatás kiváló tradícióit megőrizve, arra építve vezető szerepet játsszon a globális léptékű nemzetközi tudástermelésben és tudástranszferben.

Az elnökségi időszak alatt Magyarország számára a felsőoktatás modernizációs programjának bizonyos kérdései prioritást kapnak majd. Ez kiszélesedik továbbá a tudásháromszög – tudás (kutatás és fejlesztés) továbbadása (oktatás), hasznosítása (innovációs lánc kiépítése) – feltételrendszerének, működési-együttműködési lehetőségeinek feltérképezésével. Ezen belül kiemelt témakörnek számíthat a felsőoktatási intézmények diverzifikációja – a tömegoktatáson keresztül a kutatóegyetemekkel kapcsolatos lehetőségekig.

A (felső) oktatás nemzetköziesedését szolgáló programok keretében ugyancsak a hangsúlyos témák közé soroljuk az Egész Életen Át Tartó Tanulás Program időközi felülvizsgálatát, az új lehetőségek nemzetközi szintű megvitatását. Továbbá Magyarország nagy jelentőséget tulajdonít a felsőoktatás szociális dimenziója témakörnek a hallgatóközpontú oktatás terén elérhető változtatásoknak.

A nemzeti prioritásoktól eltekintve, összességében megállapítható: az 1999-ben elindított bolognai folyamat 2010-ben épp Budapesten és Bécsben érkezik majd egy rendkívül fontos állomásához, ekkor kell majd áttekintenünk eredeti céljainkat. Biztos vagyok benne, hogy a spanyol-belga-magyar elnökségi trió mindent megtesz majd, hogy az eredmények számbavétele alapján új lendületet adjon a következő évtizedre a bolognai folyamatnak.

Csák Ferenc

nemzetközi szakállamtitkár

Oktatási és Kulturális Minisztérium

MAGYARORSZÁG ELSŐ EGYETEMI VÁROSA EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA

2010-ben az egyedi atmoszférájú Pécs képviseli hazánkat Európa kulturális fővárosai között. A cím elnyerésével a város olyan európai fejlődési, összeérési folyamatnak lett része, amely összhangban van az Európai Felsőoktatási Térség megalósítását célul tűző bolognai folyamattal is.

Az ország déli részén, a Mecsek hegység alján fekvő, mediterrán jellegű Pécs komoly történelmi múltra tekint vissza. 1367-ben alapított *universitas*-ával nem csupán Magyarország, hanem Közép-Európa egyik legrégebbi egyetemi városa.

Utcait járva a térség történelmének számos más rétegét is megtalálhatjuk: a világörökség részét alkotó római kori sírkamrákat, az ezeréves pécsi püspökség központját, az oszmán birodalom épített örökségeit vagy a modernizálódó, századfordulós Magyarország kultúráját.

Ugyancsak jelenvalók Pécs életében a város horvát és német nemzetiségeinek intézményei, közösségei.

Mindemellett a város hangulatát alapvetően meghatározza az egyetemén tanuló 35 ezer magyar és külföldi hallgató. Pécs nemcsak fekvése és klímája miatt mondható „délzakinak”, hanem a pezsgés, a teraszok, a sok fiatal miatt is.

A történelmi múlt jelenléte, a nemzeti tradíciók sokszínűsége és a fiatalos dinamizmus ideális közege a kultúrának: a kifinomult, kortárs festészettől a közkedvelt utcai fesztiválokig.

2010-ben Pécs Európa Kulturális Fővárosaként egy európai határvidék kultúráját és egyben a kultúra határtalanságát szeretné megmutatni a világnak.

Pécs ugyanis „határtalan város”. Multikulturális város, az étellel teli közterek városa, a kulturális örökség és a kulturális újítás városa, a regionalizmus városa, valamint kulturális kapuváros.

Csák Ferenc

nemzetközi szakállamtitkár

Oktatási és Kulturális Minisztérium

TALÁLKOZZUNK!

2010-BEN PÉCS EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA

május 9–29.

Utazás a török félhold körül – Összművészeti programsorozat a török kultúra jegyében. Amira Art Company (HU), Replikas (TR), Selim Sesler (TR), Yasim mesterszakács, Ziya Azazi (TR), Arasinda zenekar (HU), Sarikamis zenekar, Sebestyén Márta (HU), Taksim Trio (TR) ... és még sokan mások

július 9–25.

Cirkusz- és UtcaSzínház Fesztivál – A Cirkuszművészet világhírű képviselői Pécs hangulatos közterein mutatkoznak be.

CNAC (Francia Nemzeti Cirkuszművészeti Központ), Bångdító (D), Grupo Puja (ARG), Teatr KTO (PL), Tuniszi Cirkuszkiskola, Baross Imre Artistaképző Intézet, Pavel Vangeli (CZ), Cirkuszház Társulat, Adrian Schvarzstein (ES) ...és még sokan mások

július 24. – augusztus 1.

ICWiP (International Culture Week in Pécs) – A dél–dunántúli régió tematikus nemzetközi ifjúsági fesztiválja, ahol a nyári egyetem mellett sűrű fesztiválprogram is várja a diákokat.

Goran Bregović (SRB), Big Daddy Wilson (US), Russkaja (RU) Pécs–Ruhr–vidék–Istanbul Zenekaraván (HU–TR–DE) ...és még sokan mások

augusztus 4–8.

Ördögkatlan Fesztivál – Összművészeti fesztivál a borairól híres Villány és Nagyharsány közötti hangulatos „Ördögárokban”.

augusztus 15. – október 15.

A művésztől az életig – Magyarok a Bauhausban – A nagyszabású kiállítás elsősorban a magyar, ezen belül pécsi származású bauhäuslerkek munkásságát mutatja be. (Breuer Marcell, Forbát Alfréd, Johan Hugó, Molnár Farkas, Stefán Henrik, Weininger Andor, Fodor Etel...)

www.pecs2010.hu

PÉCS2010

EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA

2010 PÉCS2010
MÉNEDZSMENTKÖZPONT

OKTATÁSI
ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM

nka
Nemzeti Kulturális Alap

hungarofest

MAGYARORSZÁG
www.ittthon.hu

EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA